

для найбільш успішного їхнього вирішення. Для досягнення цих завдань насамперед необхідно приділити найбільш пильну увагу питанням модернізації існуючої транспортної й інформаційної інфраструктури, визначенню пріоритетів для повномасштабного залучення регіонів у загальну схему господарського будівництва як у країні, так й у Європі в цілому. Досягнення цієї мети одними лише національними засобами є досить проблематичним. Процеси глобалізації, що протікають у всіх сферах економіки й суспільного будівництва, відкриття й освоєння нових ринків, зрощення господарсько-політичних механізмів й управлінських структур суміжних регіонів висувають нові вимоги до формування національних стратегій просторового планування й розвитку.

Список літератури: 1. Кларк Сьюзен. Міркування про регіональне та транснаціональне співробітництво: Політика ідей та економічного розвитку у Каскадії // <http://www.spaef.com> 2. Ляшенко В.І., Макогон Ю.В. До питання про необхідність багатовекторного міжрегіонального і транскордонного співробітництва // Регіональна економіка. 2002. №1. 3. Оксана Приходько. Мост в Євросоюз місцевого значення // Зеркало недели. № 37. (565), 2005. 24-30 сентября. 4. Schoen, D.A., Rein, M. (1994) Frame Reflection. Towards the Resolution of Intractable Policy Controversies. New York: Basic Books. 5. Young, O. (1997) Global governance: towards a theory of decentralized world order. In: Young, O. (ed.) Global Governance. Drawing Insights from the Environmental Experience, Cambridge (Mass.), London:MIT Press.

Надійшла до редколегії 05.02.06

В.О. ЄВДОКИМОВ, А.О. ТИМЧУК

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному світі різноманітних і складних економічних процесів і взаємин між громадянами, підприємствами, фінансовими інститутами, державами на внутрішньому і зовнішньому ринках гострою проблемою є ефективне вкладення капіталу з метою його збільшення, чи інвестування. Економічна природа інвестицій обумовлена закономірностями процесу розширеного відтворення і полягає у використанні частини додаткового суспільного продукту для збільшення кількості і якості всіх елементів системи продуктивних сил суспільства.

Економічний розвиток України в значній мірі залежить від інтенсивності наповнення інвестиційних каналів реальними фінансовими ін'єкціями у пріоритетні галузі народного господарства. Слід зазначити, що значних інвестицій потребує не промисловість взагалі, а її окремі ланки – підприємства, які володіють достатніми обсягами основних виробничих фондів, але не спроможні динамічно пристосувати їх до мінливого зовнішнього середовища, в тому числі завдяки їхній застарілості. Стратегічний розвиток держави та суспільства можливий завдяки спланованій та чітко

розробленій інвестиційній політиці, яка дозволить у найближчий час вивести з кризового стану промисловість України, підняти на новий рівень конкурентоспроможності за рахунок виробництва якісної продукції у відповідності до світових та європейських споживчих вимог.

Метою статті є дослідження діяльності держави як головного інвестора, створення та обґрунтування системно-конструктивістського концептуального підходу щодо налагодження інформаційної взаємодії суб'єкта господарювання у процесі інвестування із суб'єктами інвестиційного ринку.

Вирішенню цих питань присвячені роботи багатьох закордонних і вітчизняних вчених, серед яких слід виділити В.П. Бабича, Є.Р. Бершеду, В. Беренса, Г. Бірмана, І.А. Бланка, В.В. Бочарова, Дж. Ван Хорна, М.Х. Газєєва, А.Б. Ідрісова, В.В. Ковальова, І.В. Ліпсіца, П. Массе, А. Мертенса, О.О.Пересаду, П.Хавранека, Р.Холта, В.Д.Шапіро, У.Шарпа, С.Шмідта, А.І.Яковлєва, Ястремської О.М. та ін.

У сучасних умовах економічна діяльність держави, галузей та окремих суб'єктів господарювання в значній мірі характеризується збільшенням обсягів і застосуванням різних форм інвестування. Проблема накопичення та вкладення коштів стає все більш гострою на макро-, мезо-, мікроекономічному рівнях. Ринок інвестиційних ресурсів в Україні роздроблений, недостатньо розвинутий, характеризується мініальністю та високою ризикованістю.

З позицій системного підходу визначимо головні чинники інвестиційної кризи в Україні: зменшення фінансових можливостей бюджетів всіх рівнів, а також суб'єктів господарювання і населення; не досить послідовний та прозорий процес приватизації державних підприємств, створення прецедентів реприватизації; антиінвестиційний синдром у банківському секторі, про що свідчить збільшення ринку кредитів переважно споживчих; нестабільність діючого законодавства з питань пільг і гарантій захисту інвестицій; недостатня активна позиція держави у реалізації державних інвестиційних програм, відсутність чіткої стратегії розвитку вітчизняної промисловості.

Встановлено щорічне значне зменшення у Державному бюджеті України обсягів видатків на державні централізовані капітальні вкладення (з 1130,0 млн грн. у 1999 р. до 175,0 млн грн. у 2003 р.), їх не передбачення у державному бюджеті на 2004 р. та заміна на субвенції регіонам на виконання інвестиційних проєктів. Такий підхід не сприяє розвитку державних підприємств галузі, призводить до втрати належних умов щодо забезпечення соціально-економічного розвитку України в цілому [1].

Проведені науково-теоретичні дослідження досягнень економічної науки з проблем стратегічного управління, інвестування [2]

та практика роботи провідних зарубіжних та вітчизняних підприємств довели, що існуючі підходи до формування стратегій інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання не відповідають умовам сучасного економічного простору в Україні, які характеризуються мінливістю, високою ризикованістю, значним впливом соціальних факторів, провідною роллю інформації та інтелектуального капіталу як основних виробничих ресурсів. Це зумовило об'єктивну необхідність подальшого вдосконалення теоретичних і методичних засад управління інвестиційною діяльністю взагалі та формування стратегій її здійснення зокрема, які б відповідали вимогам сьогодення, згідно з новою парадигмою стратегічного управління соціально-економічними об'єктами в трансформаційній економіці на шляху до побудови постіндустріального суспільства.

Сучасне підприємство є складною відкритою соціально-економічною системою. Основою його створення, функціонування і розвитку є інвестиційні процеси, які з різним рівнем активності й інтенсивності перебігу притаманні суб'єкту господарювання на всіх стадіях його життєвого циклу. Підприємство в процесі інвестування доцільно розглядати за двома складовими — соціальною та економічною. Соціальна характеризує як внутрішні взаємозв'язки між членами колективу (персоналом), так і зовнішні — між підприємством і реальними та потенційними інвесторами, постачальниками, споживачами, посадовими особами органів державного управління і місцевого самоврядування, територіальною громадою, міжнародною спільнотою.

У свою чергу, інвестиційний проект також як впливає на оточуючі його структури, так і може зазнавати впливу, тобто проект і його оточення взаємопов'язані і взаємозалежні. Дослідження сукупності факторів дозволило поділити їх на дві представницькі групи: внутрішнє середовище проекту та зовнішнє інвестиційне оточення. Проведений аналіз зовнішніх факторів допоміг виявити найбільш значущі з них: макроекономічна ситуація, непередбачені матеріально-технічні, фінансові та політичні обставини, урахування дії яких на інвестиційні процеси в промисловості дозволить об'єктивно підійти до економічного обґрунтування проектних рішень. Проект не тільки зазнає впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, але й здійснює соціальний, екологічний, фінансовий і організаційний тиск на економічні процеси макро-, мезо- і мікрорівнів.

У процесі інвестування об'єкт капіталовкладень (на мікроекономічному рівні – підприємство) та інвестиційний проект (проекти) доцільно розглядати як цілісну систему «об'єкт – проект» з притаманною їй ознакою синергізму, що виникає завдяки існуванню

реальних ресурсних та організаційно-управлінських можливостей першого і потенційних переваг другого [3, с.11].

Розглядаючи підприємство і проект у комплексі, інвестор матиме можливість обрати такий суб'єкт господарювання, який з меншими витратами зможе реалізувати проектні пропозиції, що його цікавлять, або відібрати й прийняти інвестиційний проект, який за умов допустимого ризику здатний забезпечити очікувану прибутковість з урахуванням можливостей конкретного підприємства. Набути дієвого характеру системі «об'єкт – проект» дозволить її розширення і перетворення на трійсту «об'єкт – проект – інвестор» [4, с.90].

Синтез реальних переваг підприємства, які знаходять своє втілення у його інвестиційній привабливості та сприйнятливості, враховуючи економічну ефективність інвестиційного проекту, створює основу для включення до системи «об'єкт – проект» третього елементу, який би реалізував зазначені переваги у процесі інвестиційної діяльності і перетворив би їх з потенційних на реальні. Таким третім елементом системи є інвестор, який може бути як внутрішнім, тобто безпосередньо підприємство, так і зовнішнім, частка останніх є переважною більшістю у світовій практиці. Тому створення систем «об'єкт – проект – інвестор» є найбільш обґрунтованим, з позиції урахування переваг та недолік всіх елементів системи [4, с.90].

Однак останні політичні та економічні події в Україні призводять до посилення ролі держави як головного інвестора, тому є низка причин: нестабільність політичного курсу розвитку держави; перехід до іншої системи державного управління, падіння темпів розвитку економіки, глобальне подорожчання паливно-енергетичних ресурсів. З позиції інвестиційної політики держави доцільно ввести у склад системи «об'єкт – проект – інвестор» додатковий елемент «галузь». Необхідність створення системи «галузь – об'єкт – проект – інвестор», включення додаткового елемента обґрунтовується важливістю розвитку пріоритетних галузей господарства, переходом на якісно новий рівень функціонування природних монополій, домінантним становищем ряду галузей як джерел валютних надходжень. Серед галузей, що представляють особливий інтерес держави, можна виділити наступні: машинобудування, хімічна, металургія, транспорту, підприємства паливно-енергетичного комплексу. Серед показників оцінки галузі, які характеризують економічно-соціальні аспекти її функціонування, можна виділити наступні: приріст обсягів галузевого виробництва; обсяг випуску промислової продукції (послуг); обсяги залучених коштів у вигляді кредитів, розмірів інвестицій, дотацій, лізингових операцій; середня заробітна платня по галузі; чисельність зайнятих; сума надходжень у бюджети різних рівнів та інші.

Зробити висновок про те, що об'єднання галузі, підприємства, проекту й інвестора є системою, можна, ґрунтуючись на властивостях, які притаманні відкритим системам і викликають зміни їх призначення, функцій або структури у разі зміни одного з елементів. Основною властивістю є цілісність, що відображує такі зв'язки елементів, при існуванні яких їх сукупність може бути виділена як явище нового порядку, що здатне до зберігання своєї якісної визначеності у даних умовах. Для такої системи цілісність зумовлюється прагненням до досягнення загальної для її підсистем мети, а також головної мети інвестування – отримання прибутку і/або соціального (технологічного) ефекту, що притаманні як галузі, підприємству, так і інвестору й викладені в інвестиційному проекті.

Спрямованість інвестиційної діяльності взагалі та системи «галузь – об'єкт – проект – інвестор» зокрема як на внутрішнє, так і на зовнішнє середовище зумовлюється її дуальним внутрішньо-зовнішнім характером, оскільки галузь завдяки пріоритетності з позиції держави, підприємство (об'єкт) – інвестиційній привабливості й сприйнятливості, проект – економічній ефективності, а інвестор (держава) – методам інвестування мають одночасний взаємозв'язок із внутрішнім і зовнішнім середовищем. Тому реалізувати переваги системи щодо інвестування можна її активним позиціонуванням у ринковому просторі.

Інформаційна взаємодія системи або безпосередньо підприємства із зовнішніми економічними суб'єктами збільшить ступінь інформованості останніх, що підвищить імовірність досягнення очікуваних результатів капіталовкладень. З цією метою необхідно формувати стратегії інформаційної взаємодії суб'єкта господарювання у процесі інвестування із суб'єктами інвестиційного ринку – органами державного управління і місцевого самоврядування, територіальною громадою тощо.

Таким чином, методичною основою формування стратегій інвестиційної діяльності промислових підприємств є запропонований і обґрунтований концептуальний підхід, його центральною ланкою є єдина система «галузь – об'єкт – проект – інвестор», що складається з мережі різнобічно пов'язаних між собою елементів, їх взаємодія та взаємний вплив сприяють з'явленню в даної системи нових якостей, які не можуть бути визнані простою сумою властивостей останніх [5, с.17]. Структурними елементами підходу є різні події, що відбуваються в межах процесу інвестування і являють собою дії економічного, організаційного, фінансового, соціального, екологічного, інформаційно-комунікаційного характеру, які становлять матеріальні і нематеріальні складові. Перші – ототожнюють стан економічних процесів в галузі, матеріалізацію інвестиційної та загальноекономічної діяльно-

сті підприємства, інвестиційного проекту та інвестора, другі – виявляються у поведінково-мотиваційних відносинах – органів державної влади.

Поєднання стратегій інформаційної взаємодії, спрямованих на зовнішнє середовище підприємства галузі, з інвестиційними стратегіями, направленими на внутрішнє, є об'єктивною необхідністю, зумовлене:

- обмеженістю державних інвестиційних ресурсів і необхідністю їх постійного використання для забезпечення усталеного розвитку підприємств галузі;

- набуттям зовнішнім середовищем ознак швидкої мінливості і ризикованості;

- підвищенням значущості інформації як провідного виробничого ресурсу, що має дихотомічну природу – реальну й віртуальну;

- прийняттям рішень державними органами про вкладання коштів з метою задоволення економічних та соціальних потреб на основі наявної інформації;

- необхідністю вигідного позиціонування підприємства галузі у зовнішньому середовищі взагалі й на інвестиційному ринку зокрема з метою зменшення трансакційних витрат і підвищення прибутковості власної інвестиційної діяльності.

Практичне використання запропонованого концептуального підходу вимагає удосконалення та подальшого розвитку методичного забезпечення процесу формування: стратегії розвитку галузі, за рахунок визначення загальнодержавної програми підтримки відповідних підприємств; інвестиційних стратегій за складовими інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання, його сприйнятливості, економічної ефективності інвестиційних проектів; стратегій інформаційної взаємодії підприємств із зовнішнім середовищем за напрямками стратегій PR-політики, реклами й індивідуальної роботи; методичних положень із проведення стратегічних організаційних перетворень.

Реалізація запропонованого підходу дозволить посилити роль держави як головного інвестора, створити умови для нарощування темпів галузевого розвитку за рахунок збільшення та зміцнення виробничого потенціалу країни, що приведе до інноваційних техніко-технологічних проривів, створення нових робочих місць, підвищення середньої заробітної плати, виведе Україну на нові європейські та світові ринки як конкурентоспроможного партнера.

Список літератури: 1. http://www.ac-rada.gov.ua/achamber/control/uk/publish/printable_article?art_id=219138 2. Ван Хорн Дж. Основы управления финансами: Пер. с англ. / Под ред. И.И.Елисейевой. М., 1996. 3. Євдокимов В.О. Економічне обґрунтування процесу інвестиційного проектування в промисловості: Автореф. дис. канд. екон. наук: 31.05.2000 / Харківський державний політехнічний університет. Х.,

2000. 4. Ястремська О.М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади. Х., 2004. 5. Богданов А.А. Тектология. Всеобщая организационная наука. М., 1989.

Надійшла до редколегії 23.02.06

М.І. Іншин

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Неодмінною умовою підвищення ефективності державної служби є формування якісного складу державних службовців, що вимагає належного функціонування системи профорієнтаційної роботи. Роль професійної орієнтації у формуванні ефективної зайнятості населення зумовлюється тим, що науково обґрунтований і усвідомлений вибір громадянами професії створює передумови для отримання максимальних результатів від трудової діяльності. Професійна орієнтація сприяє також раціональній структурній перебудові державної служби з урахуванням реальної потреби в професіях (спеціальностях), є засобом запобігання стресовій поведінці людей, яким загрожує безробіття.

За даними наукових досліджень, професійна орієнтація впливає на збільшення продуктивності праці (залежно від галузі на 10–30 відсотків), скорочення плинності кадрів (на 20–25 відсотків), зниження аварійності та травматизму (на 35–45 відсотків), продовження періоду працездатності (на 8–10 відсотків) [1].

У науковій літературі не існує єдиної точки зору щодо сутності явища «професійна орієнтація». Так, на думку О.Я.Кібанова, професійна орієнтація – це комплекс взаємопов'язаних економічних, соціальних, медичних, психологічних і педагогічних заходів, спрямованих на формування професійного покликання, виявлення здібностей, інтересів, придатності та інших факторів, які впливають на вибір професії або на зміну роду діяльності [2, с.269]. І.М.Назімов під професійною орієнтацією розуміє систему заходів щодо підготовки молоді до вибору професії, шляхів її набуття, а також закріплення за нею [3, с.144]. К.К.Платонов профорієнтацію визначив як систему психолого-педагогічних і методичних заходів, які допомагають кожному представнику підростаючого покоління обирати собі професію з урахуванням потреб суспільства і своїх здібностей [4, с.249].

Слід відзначити і те, що термін «професійна орієнтація» дістав нормативне закріплення. Так, у Постанові Кабінету Міністрів України від 27 січня 1994 р. № 48 вона визначена, як «комплексна науково обґрунтована система форм, методів та засобів впливу на особу з метою оптимізації її професійного самовизначення на основі врахування особистісних характеристик кожного індивідуума та потреб ринку праці» [1].